

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE

JULIANE KOKOTT,

predstavljeni 23. aprila 2009¹

I – Uvod

1. V tej zadevi ima Sodišče ponovno možnost, da v pomembni točki natančno določi sodno prakso o pripisovanju odgovornosti za kršitve predpisov o omejevalnih sporazumih znotraj skupine podjetij. V nasprotju z zadevo ETI², v kateri je bilo razsojeno pred kratkim, tu ne gre za problem gospodarske kontinuitete, temveč za vprašanje, pod katerimi pogoji matična družba jamči za kršitev predpisov o omejevalnih sporazumih svojih hčerinskih družb.

2. Ozadje te zadeve je postopek v zvezi z omejevalnimi sporazumi, v katerem je Komisija ugotovila, da so štiri hčerinske družbe, ki so v 100-odstotni lasti družbe Akzo Nobel NV, s sodelovanjem pri dogovorih, ki so v nasprotju s predpisi o omejevalnih sporazumih v industriji holin klorida, kršile člen 81(1) ES in člen 53(1) Sporazuma EGP³. Čeprav matična družba Akzo Nobel NV ni sodelovala pri omejevalnih sporazumih, ji je bilo solidarno z njenimi hčerin-

skimi družbami naloženo plačilo globe. Zadevno odločbo Komisije z dne 9. decembra 2004⁴ (v nadaljevanju: sporna odločba) je Sodišče prve stopnje s sodbo z dne 12. decembra 2007⁵ v celoti potrdilo.

3. Sodišče sedaj obravnava pritožbo družbe Akzo Nobel BV in štirih drugih družb iz skupine Akzo Nobel. V bistvu se stranke strinjajo, da matična družba odgovarja za kršitve ureditve o omejevalnih sporazumih hčerinskih družb, če ima matična družba na zadnje odločilen vpliv. Zelo pa je sporno, ali se lahko tak vpliv domneva že, če ima matična družba 100-odstotni delež v hčerinski družbi, ali pa morajo biti poleg tega podane konkretne okoliščine za vpliv matične družbe na poslovne odločitve hčerinskih družb; glede tega sodna praksa Sodišča prve stopnje ni enotna.⁶ Poleg tega je treba pojasniti, na kaj natančno se mora nanašati odločilni vpliv matične družbe (predmet odločilnega vpliva).

1 – Jezik izvirnika: nemščina.

2 – Sodba z dne 11. decembra 2007 v zadevi ETI in drugi (C-280/06, ZOdl., str. I-10893).

3 – Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru (UL 1994, L 1, str. 3).

4 – Odločba Komisije št. 2005/566/ES z dne 9. decembra 2004 v zvezi s postopkom iz člena 81 Pogodbe ES in iz člena 53 Sporazuma EGP (zadeva št. COMP IV/E-2/37.533 – holin klorid), notificirano pod dokumentarno številko C(2004) 4717, povzetek objavljen v UL 2005, L 190, str. 22.

5 – Sodba Sodišča prve stopnje z dne 12. decembra 2007 v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji (T-112/05, ZOdl., str. II-5049).

6 – Primerjaj o tem točke od 63 do 68 teh sklepnih predlogov.

II – Pravni okvir

- (b) omejujejo ali nadzorujejo proizvodnjo, trge, tehnični razvoj ali naložbe;

4. Pravni okvir tega sporazuma so člen 81(1) ES, člen 53(1) Sporazuma EGP in člen 23(2) Uredbe (ES) št. 1/2003.⁷

- c) določajo razdelitev trgov in virov nabave;

5. Člen 81(1) ES se v odlomkih glasi:

[...]“

„Kot nezdružljivi s skupnim trgom so prepovedani vsi sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja, ki bi lahko prizadeli trgovino med državami članicami in katerih cilj oziroma posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na skupnem trgu, zlasti tisti, ki:

6. Člen 53(1) Sporazuma EGP vsebuje določbo, ki je v bistvu enaka določbi člena 81(1) ES, ki pa se nanaša na trgovino med pogodbenicami Sporazuma EGP in na njegovo krajevno področje uporabe.

7. V členu 23(2) Uredbe št. 1/2003 je določeno:

- (a) neposredno ali posredno določajo nakupne ali prodajne cene ali druge pogoje poslovanja;

„Komisija lahko podjetjem in podjetniškim združenjem z odločbo naloži globe, kadar naklepno ali iz malomarnosti:

⁷ – Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe (UL L 1, str. 1).

(a) kršijo člen 81 ali člen 82 Pogodbe [...]

9. Komisija je aprila 1999 prejela prošnjo ameriškega podjetja za ugodno obravnavo in je nato začela preiskavo v celotni industriji holin klorida.

[...]

Za vsako podjetje ali podjetniško združenje, udeleženo pri kršitvi, globa ne presega 10 % njegovega celotnega prometa v predhodnem poslovnem letu.

10. Holin klorid je sestavina vitaminov B-kompleksa (vitamin B4), ki so topni v vodi in se večinoma uporabljajo kot krmni dodatek v industriji za živalsko krmo. Trg holin klorida se ob proizvajalcih nanaša še na predelovalce, ki od proizvajalcev kupijo izdelek v obliki raztopine in ga zanje ali zase predelajo v holin klorid v prahu, ter na distributerje.

[...]“

III – Ozadje spora

A – Dejansko stanje in upravni postopek

8. V skladu z ugotovitvami Komisije, na katere se v izpodbijani sodbi sklicuje Sodišče prve stopnje,⁸ je dejansko stanje te zadeve takšno:

11. Tudi pritožnice – pet družb skupine Akzo Nobel – so dejavne na trgu holin klorida. Družba Akzo Nobel NV s sedežem na Nizozemskem je matična družba skupine Akzo Nobel in je kot čista holdinška družba lastnica 100 odstotkov kapitala hčerinskih družb Akzo Nobel Chemicals International BV in Akzo Nobel Nederland BV. Zadnja je lastnica 100 odstotkov kapitala hčerinske družbe Akzo Nobel Chemicals BV, ki je sama lastnica vseh delnic svoje hčerinske družbe Akzo Nobel Functional Chemical BV.

12. Po koncu preiskave je Komisija v členu 1 sporne odločbe ugotovila, da so pritožnice na

8 – Primerjaj zlasti točke od 1 do 20 izpodbijane sodbe.

svetovni in evropski ravni s sodelovanjem pri številnih dogovorih in usklajenih ravnanjih v zvezi z določanjem cene, tržnega deleža in dogovorjenih dejavnosti proti konkurentom v sektorju holin klorida znotraj EGP kršile člen 81(1) ES in člen 53(1) Sporazuma EGP.⁹

bami ni sodelovala pri omejevalnem sporazumu¹⁰. Iz istega razloga je Komisija v celotni odločbi in navsezadnje pri izračunu zneska globe upoštevala tržni delež oziroma promet Akzo Nobel kot skupine¹¹.

13. Zaradi ugotovljenih kršitev je Komisija družbam Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV in Akzo Nobel Functional Chemicals BV solidarno naložila globo v višini 20,99 milijona EUR.

14. S členom 3 sporne odločbe je Komisija pritožnicam odredila, naj takoj prenehajo kršenje in naj se v prihodnje vzdržijo ugotovljenih dejanj ali kršitev ter kakršnih koli ukrepov, ki imajo enak ali enakovreden cilj ali učinek.

15. Komisija je v obrazložitvi navedla, da je treba odločbo zaradi gospodarske nesamostojnosti hčerinskih družb nasloviti tudi na matično družbo Akzo Nobel BV, čeprav ta v nasprotju z omenjenimi hčerinskimi druž-

B – Sodni postopek

16. Zoper sporno odločbo Komisije so družbe Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV in Akzo Nobel Functional Chemicals BV skupaj vložile tožbo pred Sodiščem prve stopnje in predlagale, naj Sodišče prve stopnje razglasi to odločbo za nično in Komisiji naloži plačilo stroškov. Nasprotno pa je Komisija predlagala, naj se tožba v delu, ki se nanaša na družbe Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Chemicals, zavrže kot nedopustna oziroma zavrne kot očitno neutemeljena, v preostalem pa zavrne in tožečim strankam naloži plačilo stroškov.

17. Z izpodbijano sodbo je Sodišče prve stopnje 12. decembra 2007 v celoti potrdilo izpodbijano odločbo. Tožbo je zavrnilo in tožečim strankam naložilo plačilo stroškov.

⁹ – Odločba temelji poleg člena 81 ES na členu 53 EGP za obdobje od 1. januarja 1994, dneva, ko je začel veljati Sporazum EGP.

¹⁰ – Primerjaj uvodne izjave od 168 do 175 izpodbijane odločbe.
¹¹ – Primerjaj uvodne izjave 12, 42, 44 in od 201 do 203 izpodbijane odločbe.

18. S skupno pritožbo, ki je v sodno tajništvo Sodišča prispela 3. marca 2008, družbe Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV in Akzo Nobel Functional Chemicals BV sedaj predlagajo Sodišču, naj:

– pritožnikom naloži plačilo stroškov.

20. Pred Sodiščem je v zvezi s pritožbo potekal pisni postopek. Nobena stranka ni predlagala ustne obravnave.

– izpodbijano sodbo razveljavi v delu, v katerem je bil zavržen tožbeni razlog, da je bila odgovornost neupravičeno solidarno naložena družbi Akzo Nobel NV;

IV – Presoja

– sporno odločbo razglasi za nično v delu, v katerem je odgovornost naložena družbi Akzo Nobel NV, in

A – Dopustnost pritožbe

– Komisiji naloži plačilo stroškov te pritožbe in postopkov pred Sodiščem prve stopnje, če se nanašajo na pritožbeni razlog, podan v tej pritožbi.

21. Komisija najprej navaja dva ugovora zoper dopustnost pritožbe.

19. Komisija Sodišču predlaga, naj:

– pritožbo zavrne in

22. S prvim ugovorom izpodbija pravico do pritožbe oziroma pravni interes večine pritožnic. Navaja, da se s pritožbo izpodbija le solidarna odgovornost družbe Akzo Nobel NV, tako da Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV in Akzo Nobel Functional Chemicals BV nimajo zadostnega *locus standi*.

23. Ta ugovor Komisije ni utemeljen. *Pravica do pritožbe* vseh pritožnic izhaja namreč v skladu s členom 56(2), prvi stavek, Statuta Sodišča že iz okoliščine, da s tožbenim zahtevkom niso uspele¹².

24. Kar zadeva *pravni interes*, je ta v skladu z ustaljeno sodno prakso podan, če lahko stranka s pritožbo, ki jo je vložila, na koncu pridobi korist¹³. Tudi temu je glede družb Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV in Akzo Nobel Functional Chemicals BV treba pritrditi: čeprav se v pritožbi izpodbija le solidarna odgovornost Akzo Nobel NV, lahko to za druge pritožnice vendarle pomeni konkretno korist.

25. Sodba Sodišča prve stopnje je namreč potrdila globo v višini 20,99 milijona EUR, ki je bila pritožnicam solidarno naložena. Če bi položaj ostal tak, bi Komisija v skladu z načeli

solidarnih obveznosti lahko zahtevala od vsake pritožnice plačilo celotnega zneska globe. Če pa bi se v pritožbenem postopku sodba Sodišča prve stopnje razveljavila glede odgovornosti Akzo Nobel NV, se pri naložitvi globe ne bi smel upoštevati več tržni delež oziroma promet celotne skupine podjetij Akzo Nobel, zaradi česar bi morala biti solidarna globa hčerinskih družb znatno nižja. To bi za druge pritožnice pomenilo znatno korist, saj bi se moral znatno znižati celotni znesek, ki ga lahko Komisija v skladu z načeli solidarnih obveznosti zahtevala od vsake posamične pritožnice. S tem pa bi se tudi znižalo morebitno tveganje neuspelega povračila solidarnega dolga v notranjem razmerju med članicami skupine podjetij.

26. Komisija v drugem ugovoru zoper dopustnost pritožbe navaja, da so deli pritožbenega razloga *nedopusten nov pritožbeni razlog*. Pritožnice pred Sodiščem prve stopnje niso izpodbijale veljavnosti domneve, da matična družba odločilno vpliva na 100-odstotno hčerinsko družbo. Poleg tega pa naj pritožniki med postopkom na prvi stopnji ne bi navedli, kot to trdijo sedaj, da široko pojmovanje predmeta odločilnega vpliva v nasprotju z načelom osebne odgovornosti.

27. Tudi ta ugovor Komisije je treba zavriniti.

12 – Primerjaj tudi sodbe z dne 20. septembra 2001 v zadevi Procter & Gamble proti UUNT („Baby-dry“, C-383/99 P, Recueil, str. I-6251, točka 18), z dne 7. junija 2007 v zadevi Wunenburger proti Komisiji (C-362/05 P, ZOdl., str. I-4333, točka 36) in z dne 17. julija 2008 v zadevi Campoli proti Komisiji (C-71/07 P, ZOdl., str. I-5887, točka 39).

13 – Sodbe z dne 19. oktobra 1995 v zadevi Rendo in drugi proti Komisiji (C-19/93 P, Recueil, str. I-3319, točka 13), z dne 13. julija 2000 v zadevi Parlament proti Richardu (C-174/99 P, Recueil, str. I-6189, točka 33) in z dne 3. aprila 2003 v zadevi Parlament proti Samperju (C-277/01 P, Recueil, str. I-3019, točka 30), primerjaj tudi moje sklepne predloge z dne 13. decembra 2007 v zadevi Bertelsmann in Sony proti Impali (C-413/06 P, ZOdl., str. I-4951, točka 75).

28. V pritožbenem postopku v skladu s členom 42(2) v povezavi s členom 118 Poslovnika Sodišča sicer ni dovoljeno navedanje novih razlogov. Pritožnik pa lahko podaja nove trditve v zvezi z razlogi, ki jih je že navedel v postopku na prvi stopnji, zlasti v odgovor na pravno mnenje, ki ga je Sodišče prve stopnje navedlo v sodbi¹⁴. V nasprotju s stališčem Komisije namreč ni odločilno, ali pritožnice sploh podajajo nove trditve, temveč ali je na novo podana trditev samostojni pritožbeni razlog ali pa samo dopustna razširitev tožbenega razloga, ki je bil v postopku že naveden¹⁵.

29. Tudi ob predpostavki, da so pritožnice v tej zadevi dejansko šele v pritožbenem postopku izpodbijale pravilo o domnevi, bi s tem razširile le tožbeni razlog, ki so ga navedle že v postopku na prvi stopnji. Pritožnice so namreč v postopku na prvi stopnji med drugim navedle, da se je napačno štel, da družba Akzo Nobel odgovarja kot solidarna dolžnica, ker ne „vpliva odločilno“ na ravnanje svojih hčerinskih družb na trgu, s temi ne tvori gospodarske enote in tako ni podjetje v smislu člena 81 ES. Tudi če sedaj v pritožbenem postopku izrecno prerekajo uporabo pravila o domnevi, gre le za dodatne trditve v prid že podanim navedbam, da Akzo

Nobel BV nima „odločilnega vpliva“. To pravilo o domnevi je dejansko namenjeno le praktični uporabi in izoblikovanju merila „odločilnega vpliva“ in je torej z njim tesno povezano.

30. To zlasti velja glede na dejstvo, da se v skladu z ustaljeno sodno prakso v pritožbi v skladu s členom 225 ES, členom 58, prvi odstavek, Statuta Sodišča in členom 112(1)(c) Poslovnika Sodišča ne sme omejiti na ponovitev razlogov in trditev, ki so bili že predloženi Sodišču prve stopnje, temveč mora pritožba vsebovati posebej trditve v zvezi z zatrjevano pravno napako Sodišča prve stopnje.¹⁶ Ker je Sodišče prve stopnje v izpodbijani sodbi izčrpno obravnavalo pravilo o domnevi,¹⁷ so se morale pritožnice v pritožbi s tem pravilom o domnevi prav tako spoprijeti. Na prejšnji stopnji to še ni bilo nujno potrebno, ker – drugače kot pozneje Sodišče prve stopnje v izpodbijani sodbi – Komisija v sporni odločbi pravila o domnevi ni podrobno obravnavala.

31. Tudi iz smisla in namena člena 118 Poslovnika Sodišča v tej zadevi ne zahteva drugačne pravne presoje. V skladu z ustaljeno sodno prakso naj bi ta določba onemogočala,

14 – Sodbe z dne 24. septembra 2002 v združenih zadevah Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji (C-74/00 P in C-75/00 P, Recueil, str. I-7869, točka 178), z dne 18. januarja 2007 v zadevi PKK in KNK proti Svetu (C-229/05 P, ZOdl., str. I-439, točke od 64 do 66) in z dne 11. decembra 2008 v zadevi Komisija proti Département du Loiret (C-295/07 P, ZOdl., str. I-9363, točka 99), primerjaj tudi moje sklepne predloge z dne 26. oktobra 2006 v zadevi Alcon proti UUNT (C-412/05 P, ZOdl., str. I-3569, točki 17 in 18).

15 – O tem primerjaj v točki 14 navedeno sodno prakso, v tem smislu sodbe v zvezi s členom 42(2) Poslovnika Sodišča z dne 19. maja 1983 v zadevi Verros proti Parlamentu (306/81, Recueil, str. 1755, točka 9), z dne 22. novembra 2001 v zadevi Nizozemska proti Svetu (C-301/97, Recueil, str. I-8853, točki 166 in 169) in z dne 15. decembra 2005 v zadevi Italija proti Komisiji (C-66/02, ZOdl., str. I-10901, točki 85 in 86).

16 – Sodbe z dne 4. julija 2000 v zadevi Bergaderm in Goupil proti Komisiji (C-352/98 P, Recueil, str. I-5291, točki 34 in 35), z dne 22. decembra 2008 v zadevi British Aggregates proti Komisiji (C-487/06 P, ZOdl., str. I-10505, točka 121) in z dne 2. aprila 2009 v zadevi Bouygues in drugi proti Komisiji (C-431/07 P, ZOdl., str. I-2665, točka 86), primerjaj tudi sodbo z dne 2. aprila 2009 v zadevi France Télécom proti Komisiji (C-202/07 P, ZOdl., str. I-2369, točka 69).

17 – Primerjaj točke od 60 do 62 izpodbijane sodbe.

da bi Sodišče obravnavalo spor, ki je obsežnejši od tistega, ki ga je obravnavalo Sodišče prve stopnje; v okviru pritožbe je torej pristojnost Sodišča omejena na presojo pravnih vprašanj, ki so bila obravnavana na prvi stopnji.¹⁸ V tej zadevi pa se je Sodišče prve stopnje že obsežno ukvarjalo s predpostavkami in uporabo pravila o domnevi za družbo Akzo Nobel NV.¹⁹

33. Njihove navedbe so tako dovoljene nove trditve v zvezi z razlogom, ki je že bil predmet postopka na prvi stopnji. Tudi s tega stališča ni nevarnosti, da bi Sodišče prekoračilo pristojnosti v pritožbenem postopku, saj se je Sodišče prve stopnje že poglobljeno ukvarjalo z vprašanjem predmeta odločilnega vpliva matične družbe.²¹

34. Pritožba je posledično dopustna v celoti.

32. Ravno tako navedbe tožečih strank, da je široko pojmovanje predmeta odločilnega vpliva v nasprotju z načelom osebne odgovornosti, niso nedovoljen nov razlog. Pritožniki so že pred Sodiščem prve stopnje navedli, da je treba upoštevati odločilni vpliv matične družbe samo, če se nanaša na določene vidike poslovne politike hčerinskih družb²⁰. Sodišče prve stopnje, ki izhaja iz širokega pojmovanja predmeta odločilnega vpliva, je s sodbo zavrnilo te navedbe. Če pritožniki sedaj izpodbijajo posledico te razlage, ki je po njihovem mnenju preširoka, le odgovarjajo na zadevna razlagovanja Sodišča prve stopnje.

B – Utemeljenost pritožbe

35. Pritožnice menijo, da se je sporna odločba napačno nanašala tudi na družbo Akzo Nobel NV, tako da je bila tej kot matični družbi skupine Akzo Nobel napačno pripisana odgovornost za kršitve ureditve o omejevalnih sporazumih njenih hčerinskih družb. Na podlagi tega mnenja izpodbijajo sodbo Sodišča prve stopnje z enim samim pritožbenim razlogom. Navajajo, da je Sodišče prve stopnje napačno razlagalo in uporabilo pojem podjetja iz člena 81 ES oz. člena 23(2) Uredbe št. 1/2003 s tem, da je Akzo Nobel NV in njene hčerinske družbe obravnavalo kot *eno podjetje*.

18 – Sodba z dne 1. junija 1994 v zadevi Komisija proti Brazzelli Lualdi in drugim (C-136/92 P, Recueil, str. I-1981, točke od 57 do 59), z dne 28. junija 2005 v združenih zadevah Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji (C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425, točka 165), z dne 21. septembra 2006 v zadevi JCB Service proti Komisiji (C-167/04 P, ZOdl., str. I-8935, točka 114), v opombi 14 navedena sodba PKK in KNK proti Svetu, točki 61 in 66, in v opombi 16 navedena sodba France Télécom proti Komisiji, točka 60.

19 – Še enkrat primerjaj točke od 60 do 62 izpodbijane sodbe.

20 – Primerjaj točko 63 izpodbijane sodbe, v kateri imajo te navedbe tožečih strank „osrednjo vlogo“.

21 – Primerjaj točke od 63 do 65 izpodbijane sodbe.

1. Uvodna pripomba

z omejevalnim sporazumom, zastavlja vprašanje pripisovanja te kršitve določeni osebi.²⁵

36. Temeljni problem pripisovanja odgovornosti za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi je, da naslovniki pravil o konkurenci in naslovniki odločb organov, pristojnih za konkurenco, niso nujno isti.²²

37. Medtem ko so pravila o konkurenci namenjena za podjetja ter se neodvisno od njihove organizacije in pravne oblike²³ neposredno uporabljajo zanje, so lahko odločbe organov, pristojnih za konkurenco, ki sankcionirajo kršitve pravil o konkurenci, naslovljene le na osebe, nenazadnje zato, ker je treba take odločbe po potrebi izvršiti²⁴. Zato se v vsakem primeru, v katerem organ, pristojen za konkurenco, sankcionira kršitev v zvezi

38. Pri izbiri meril za pripisovanje je treba upoštevati naravo sankcije izrečenih ukrepov ter tudi njihov smisel in namen.

39. Iz *narave sankcije* ukrepov, ki jih organi, pristojni za konkurenco, izrečejo zaradi sankcioniranja kršitev v zvezi z omejevalnimi sporazumi – zlasti glob – izhaja, da gre za področje, ki je vsaj sorodno kazenskemu pravu. Odločilno za pripisovanje odgovornosti za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi je zato *načelo osebne odgovornosti*²⁶, ki je utemeljeno z načelom pravne države in načelom krivdne odgovornosti²⁷. Osebna odgovornost pomeni, da je treba kršitev v zvezi z omejevalnim sporazumom načeloma

22 – Primerjaj o tem in o sledečem tudi moje sklepne predloge z dne 3. julija 2007 v zadevi ETI in drugi (C-280/06, ZOdl., str. I-10893, točke od 68 do 72).

23 – V opombi 2 navedena sodba ETI in drugi, točki 38 in 43.

24 – V skladu s členom 256(1) ES so odločbe Komisije, ki nalagajo denarno obveznost, izvršilni naslov. Medtem ko v nemški različici pogodbe manjka jasno napotilo, je mogoče iz več drugih jezikovnih različic sklepati, da gre za izvršljivost odločb, izdanih fizičnim ali pravnim osebam; glej na primer francosko („personnes“), italijansko („persone“), angleško („persons“), portugalsko („pessoas“) in špansko („personas“) ter – posebej jasno – nizozemsko različico („natuurlijke of rechtspersoonen“).

25 – Zlasti sta jasni sodbi Sodišča prve stopnje z dne 17. decembra 1991 v zadevi Enichem Anic proti Komisiji (T-6/89, Recueil, str. II-1623, točka 236) in z dne 20. aprila 1999 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji („PVC II“, T-305/94 do T-307/94, T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 in T-335/94, Recueil, str. II-931, točka 978), v istem smislu sodba z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 60).

26 – Sodba z dne 8. julija 1999 v zadevi Komisija proti Anic Partecipazioni (C-49/92 P, Recueil, str. I-4125, točki 78 in 145) in v opombi 2 navedena sodba ETI in drugi, točka 39. Tudi v nacionalnih pravnih redih držav članic je načelo osebne odgovornosti praviloma izhodišče za pripisovanje odgovornosti za kršitev v zvezi z omejevalnimi sporazumi.

27 – Glej v zvezi s tem tudi zgoraj v opombi 25 navedene sklepne predloge generalnega pravobranilca Ruiz-Jaraboja Colomerja z dne 11. februarja 2003 v zadevi Aalborg Portland proti Komisiji, zlasti točke od 63 do 65. Načelo krivdne odgovornosti pride na primer do izraza tudi v členu 23(2) Uredbe št. 1/2003, v skladu s katerim se z globo sankcionira *naklepno* ali *malomarno* ravnanje.

pripisati tisti fizični ali pravni osebi, ki upravlja podjetje, ki sodeluje pri omejevalnem sporazumu²⁸; z drugimi besedami, odgovarja pravni subjekt tega podjetja.

o konkurenci. Sočasno ima sankcija splošni preprečevalni učinek s tem, ko druge gospodarske udeležence odvrača od storitve kršitev v zvezi z omejevalnimi sporazumi.

40. Glede *smisla in namena* sprejetih ukrepov je treba upoštevati, da so namenjeni učinkoviti uveljavitvi pravil o konkurenci za varstvo pred izkrivljanjem konkurence (člen 3(1)(g) ES); zato naj gospodarske udeležence odvrnejo od kršitev v zvezi z omejevalnimi sporazumi²⁹.

42. Glede na čedalje bolj zapleteno organizacijsko strukturo udeležencev na trgu lahko pride do tega, da je podjetje sestavljeno iz več kot ene družbe in da fizična ali pravna oseba, ki je pravzaprav odgovorna za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi, ni – oziroma ni sama – tista, ki na zunaj nastopa kot udeleženka omejevalnega sporazuma. Za namene uporabe pravil konkurence formalna ločitev dveh pogodbenikov, ki izhaja iz njune ločene pravne osebnosti, ni odločilna, saj je odločilno merilo obstoj ali neobstoj enotnosti ravnanja na trgu³⁰.

41. Z navezovanjem na osebno odgovornost se praviloma hkrati prispeva k učinkoviti uveljavitvi pravil o konkurenci, saj ima upravljavec podjetja tudi odločilni vpliv na njegovo tržno obnašanje; to obnašanje naj pod vtisom naloženih sankcij na novo opredeli, da bo podjetje v prihodnje ravnalo v skladu s pravili

43. Če v nekem koncernu matična družba izvaja odločilni vpliv na svoje hčerinske družbe, od katerih so nekatere skupaj s tretjimi sodelovale pri omejevalnem sporazumu, je v skladu s načelom osebne odgovornosti in zaradi učinkovite uveljavitve pravil o konkurenci ustrezno, da za namen pregona kršitev v zvezi z omejevalnimi sporazumi vse družbe, ki so sodelovale pri omejevalnem sporazumu, odgovarjajo solidarno z matično družbo. Le tako se lahko zagotovi, da se pri določanju zneska globe, ki jo je treba naložiti, ustrezno

28 – Glej v tem smislu sodbe z dne 16. novembra 2000 v zadevi KNP BT proti Komisiji (C-248/98 P, Recueil, str. I-9641, točka 71), v zadevi Cascades proti Komisiji (C-279/98 P, Recueil, str. I-9693, točka 78), v zadevi Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji („Stora“, C-286/98 P, Recueil, str. I-9925, točka 37) in v zadevi SCA Holding proti Komisiji (C-297/98 P, Recueil, str. I-10101, točka 27); primerjaj poleg tega sodbo Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi SCA Holding proti Komisiji (T-327/94, Recueil, str. II-1373, točka 63).

29 – Primerjaj o tem sodbo z dne 15. julija 1970 v zadevi ACF Chemiefarma proti Komisiji (41/69, Recueil, str. 661, točka 173), v skladu s katero je naloga sankcij kršitev v zvezi z omejevalnimi sporazumi „[kaznovanje] nezakonitega ravnanja in preprečitev njegove ponovitve“; primerjaj tudi sodbo z dne 7. junija 2007 v zadevi Britannia Alloys & Chemicals proti Komisiji (C-76/06 P, ZOdl., str. I-4405, točka 22) in v opombi 2 navedena sodba ETI in drugi, točki 40 in 41. Glede cilja preprečevanja ponovitev kršitev s prevencijo glej poleg tega sodbi z dne 29. junija 2006 v zadevi Showa Denko proti Komisiji (C-289/04 P, ZOdl., str. I-5859, točka 61) in v zadevi SGL Carbon proti Komisiji (C-308/04 P, ZOdl., str. I-5977, točka 37).

30 – V tem smislu sodba z dne 14. decembra 2006 v zadevi Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (C-217/05, ZOdl., str. I-11987, točka 41).

upošteva dejanska gospodarska moč celotnega podjetja in da uspeh izvršbe globe ni ogrožen zaradi morebitnih prenosov premoženja med matično družbo in njenimi hčerinskimi družbami.

pritožnice navajajo, da je Sodišče prve stopnje izhajalo iz napačnih zahtev glede dokazovanja v zvezi z odločilnim vplivom družbe Akzo Nobel NV na hčerinske družbe (prvi del pritožbenega razloga). Po drugi strani pa je Sodišče prve stopnje napačno domnevalo, da je treba zato upoštevati vse organizacijske, gospodarske in pravne povezave, medtem ko bi bilo pravilno upoštevati le poslovno politiko v ožjem smislu (drugi del pritožbenega razloga).

44. V tem smislu je Sodišče v ustaljeni sodni praksi razsodilo, da se lahko ravnanje hčerinske družbe pripiše matični družbi, zlasti če hčerinska družba kljub samostojni pravni osebnosti svojega ravnanja na trgu ne oblikuje neodvisno, temveč v glavnem sledi navodilom matične družbe.³¹

2. Zahteve v zvezi z dokazovanjem odločilnega vpliva matične družbe na njene hčerinske družbe (prvi del pritožbenega razloga)

45. V tej zadevi pa je bistvena ravno ta problematika. Razjasniti je treba, ali Akzo Nobel NV kot matična družba odgovarja za kršitve svojih hčerinskih družb v zvezi z omejevalnimi sporazumi.³² Po eni strani

46. Prvi del pritožbenega razloga se nanaša na zahteve v zvezi z dokazovanjem odločilnega vpliva matične družbe na hčerinske družbe. Pritožnice Sodišču prve stopnje očitajo, da v točkah od 60 do 62 izpodbijane sodbe ni uporabilo dokaznih zahtev, ki izhajajo iz dosedanje sodne prakse.

31 – Primerjaj na načelni ravni sodbi z dne 14. julija 1972 v zadevi Imperial Chemical Industries proti Komisiji („ICI“, 48/69, Recueil, str. 619, točke od 132 do 135) in v zadevi Geigy proti Komisiji („Geigy“, 52/69, Recueil, str. 787, točka 44) in sodbo z dne 21. februarja 1973 v zadevi Europemballage in Continental Can proti Komisiji („Continental Can“, 6/72, Recueil, str. 215, točka 15); podobno tudi sodbe z dne 16. novembra 2000, Metsä-Serla in drugi proti Komisiji (C-294/98 P, Recueil, str. I-10065, točka 27), z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Aristrain proti Komisiji (C-196/99 P, Recueil, str. I-11005, točka 96), v opombi 18 navedeno sodbo z dne 28. junija 2005 v zadevi Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 117, in v opombi 2 navedeno sodbo ETI in drugi, točka 39 v povezavi s točko 49.

32 – Podoben problem pripisovanja kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi nasledniku na trgu udeleženca omejevalnega sporazuma (o tem glej npr. v opombi 2 navedeno sodbo ETI in drugi) ni predmet te zadeve in se zato ne bo obravnaval v nadaljevanju. Ravno tako ta zadeva ne zadeva vprašanja, ali in v kakšnih okoliščinah naslednik na trgu odgovarja za dolgove, ki izvirajo iz glob, ki so bile naložene njegovemu predhodniku.

47. Uvodoma, stranke tega spora soglašajo, da se lahko matični družbi pripiše kršitev v zvezi z omejevalnimi sporazumi hčerinske

družbe pod dvema pogoje, ki morata biti izpolnjena kumulativno: po eni strani mora imeti matična družba možnost, da odločilno vpliva na hčerinsko podjetje, po drugi strani pa mora ta vpliv dejansko izvajati.³³

48. Da bi *imela* matična družba *možnost* odločilno vplivati na svojo hčerinsko družbo, je potrebno več kot gospodarska odvisnost hčerinske družbe od matične.³⁴ V tej zadevi pa niso potrebna poglobljena razglabljanja o tem, kakšna vrsta povezave je potrebna med obema družbama za ta namen.³⁵ Matična družba ima nedvomno možnost odločilno vplivati na hčerinske družbe, če ima, kakor v tej zadevi družba Akzo Nobel NV, v lasti 100 % kapitala teh družb,³⁶ in sicer na podlagi neposredne udeležbe ali posredne udeležbe, torej z udeležbo v drugih družbah.

49. Izredno sporno pa je, kakšne so zahteve v zvezi z dokazovanjem *dejanskega odločilnega vpliva* matične družbe na hčerinske družbe. V nasprotju s Komisijo pritožnice menijo, da se – vsaj v tej zadevi – pripisovanje odgovornosti za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi lahko upošteva le, če so poleg 100-odstotne udeležbe podane konkretne okoliščine, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da je matična družba dejansko vplivala na hčerinsko družbo. Poenostavljeno bi se lahko reklo, da se s stališča pritožnic za dokaz odločilnega vpliva zahteva „100 odstotkov plus X“.

33 – Primerjaj v tem smislu v opombi 31 navedeno sodbo ICI, točka 137, in sodbo z dne 25. oktobra 1983 v zadevi AEG-Telefunken proti Komisiji („AEG“, 107/82, Recueil, str. 3151, točka 50, prvi stavek).

34 – V tem smislu sodba z dne 12. julija 1979 v zadevi BMW Belgium in drugi proti Komisiji (32/78 in od 36/78 do 82/78, Recueil, str. 2435, točka 24, drugi stavek).

35 – Iz sodne prakse izhaja, da se odločilni vpliv oziroma nadzor v smislu konkurenčnega prava lahko domneva že pri udeležbi, ki je nižja od 100 odstotkov (primerjaj na primer v opombi 31 navedeno sodbo ICI, točki 136 in 137).

36 – Edino na področju prava javnih naročil veljajo strožje zahteve (sodba z dne 13. oktobra 2005 v zadevi Parking Brixen, C-458/03, ZOdl., str. I-8585, točka 64 in naslednje), in sicer, ko je treba odločiti, ali gre za tako imenovani posel *in-house*. V sklepnih predlogih z dne 1. marca 2005 v zadevi Parking Brixen sem pojasnila (primerjaj zlasti točki 75 in 76) svoje mnenje, da je tako stališče zmotno. Ne glede na to pa se sodne prakse o poslih *in-house*, kot izhaja iz sodbe v zadevi Parking Brixen, ne da prenesti na primere kot v tej zadevi. Gre namreč za posebno obliko nadzora, ki naj bi presegal „običajen“ nadzor v smislu prava družb in konkurenčnega prava: javni naročnik mora zadevnega ponudnika nadzorovati „kot svoje organe“.

50. To stališče pritožnic me ne prepriča. Kot bom navedla v nadaljevanju, tega stališča ni mogoče utemeljevati z dosedanja sodno prakso Sodišča. V skladu s sodno prakso obstaja *izpodbojna domneva*, da matična družba, ki ima v lasti 100 % kapitala hčerinskih družb, dejansko odločilno vpliva nanje (primerjaj spodaj razdelek a). Med drugim po mojem mnenju tudi ni razloga, da se odstopi od tega pravila o domnevi in se dokazne zahteve zaostrijo, kot predlagajo pritožnice na „100 odstotkov plus X“ (primerjaj spodaj, razdelek b).

a) Izpodbojna domneva odločilnega vpliva, če ima matična družba v hčerinski družbi 100-odstotni delež.

51. V skladu s sodno prakso Sodišča obstaja *domneva*, da matična družba dejansko odločilno vpliva na 100-odstotno hčerinsko družbo.

52. Tako že iz sodbe AEG izhaja, da v okviru pripisovanja protikonkurenčnega ravnanja znotraj skupine družb ni treba preizkusiti, ali je matična družba uporabila možnosti, ki jih ima na razpolago, da odločilno vpliva na distribucijsko in cenovno politiko 100-odstotne hčerinske družbe, ker po mnenju Sodišča ta hčerinska družba nujno sledi „politiki, ki jo določajo isti statutarji organi,“ ki oblikujejo politiko matične družbe.³⁷

53. Sodba Stora je okrepila to sodno prakso. V skladu s to že 100-odstotna udeležba matične družbe v kapitalu hčerinske družbe upraviči domnevo, da matična družba dejansko odločilno vpliva na ravnanje te hčerinske družbe.³⁸

54. Da gre pri tej domnevi za *izpodbojno domnevo*, je razvidno že iz sodbe Stora: v skladu s stališčem Sodišča bi morala matična družba (kot pritožnica) izpodbiti domnevo odločilnega vpliva z zadostnimi nasprotnimi dokazi.³⁹

55. Pritožnice s sklicevanjem na točki 28 in 29 sodbe Stora vseeno skušajo pokazati, da je Sodišče v tej sodbi omejilo veljavnost pravila o domnevi in poostriilo predpostavke pripisovanja ravnanja med hčerinsko in matično družbo. Sporni odlomek sodbe se glasi:

„28 V nasprotju s trditvami pritožnice Sodišče prve stopnje tako ni menilo, da že zgolj dejstvo, da ima matična družba 100 odstotkov kapitala, zadostuje za ugotovitev njene odgovornosti. Prav tako se je oprlo na okoliščino, da pritožnica ni prerekala, da je lahko odločilno vplivala na poslovno politiko svoje hčerinske družbe, ne da bi predložila dokaze za svoje navedbe v zvezi z njeno samostojnostjo.

³⁷ – V opombi 33 navedena sodba AEG, točka 50.

³⁸ – V opombi 28 navedena sodba Stora, točka 29, drugi stavek.

³⁹ – V opombi 28 navedena sodba Stora, točki 28 in 29, vsakič zadnji stavek.

29 Napačna pa je tudi trditev, da je Sodišče prve stopnje pritožnici naložilo dokazno breme pri dokazovanju neodvisnosti ravnanja hčerinske družbe. Ker je imela matična družba v lasti ves kapital hčerinske družbe, je Sodišče prve stopnje, kot je poudarila Komisija, lahko upravičeno domnevalo, da je matična družba dejansko odločilno vplivala na ravnanje svoje hčerinske družbe, zlati potem ko je [...] ugotovilo, da je pritožnica v upravnem postopku „v zvezi s podjetji skupine Stora nastopala kot edina sogovornica Komisije glede zadevnih kršitev“. V teh okoliščinah bi morala pritožnica izpodbiti to domnevo z zadostnimi dokazi.“

56. V nasprotju z mnenjem pritožnic iz tega odlomka sodbe Stora nikakor ne izhaja, da je Sodišče odstopilo od svoje dotedanje sodne prakse in poostrilo zahteve za pripisovanje odgovornosti za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi med matičnimi in hčerinskimi družbami.

57. Sicer je Sodišče v okviru preizkusa ugotovitev Sodišča prve stopnje navedlo, da to „ni menilo, da že zgolj dejstvo, da ima matična družba 100 odstotkov kapitala, zado-
stuje za ugotovitev njene odgovornosti“⁴⁰; vendar pa na podlagi tega ni mogoče sklepati,

da mora *organ za varstvo konkurence* navesti okoliščine, na podlagi katerih se pripiše matični družbi dejanski vpliv na njene hčerinske družbe, v katerih ima 100 odstotkov kapitala. Nasprotno, s to formulacijo iz sodbe Stora se samo pojasni, da v primeru spora *matična družba* lahko prereka obstoj odločilnega vpliva s predložitvijo nasprotnih dokazov in tako izpodbije domnevo o vplivu, ki je podana, kadar ima 100 odstotkov kapitala hčerinske družbe.

58. To je zlasti razvidno iz nadaljnjih navedb Sodišča v sodbi Stora. V teh se pojasni, da je Sodišče prve stopnje „na podlagi 100-odstotnega deleža v kapitalu lahko upravičeno domnevalo, da je matična družba dejansko odločilno vplivala na ravnanje svoje hčerinske družbe“, in da bi morala pritožnica, to je matična družba, „izpodbiti to domnevo z zadostnimi dokazi“⁴¹.

59. Okoliščina, da je v zadevi Stora matična družba skupine Stora nastopala kot edina sogovornica Komisije, se ne sme razumeti napačno kot omejitev pravila o domnevi. To okoliščino je Sodišče, tako kot prej Sodišče

40 – V opombi 28 navedena sodba Stora, točka 28.

41 – V opombi 28 navedena sodba Stora, točka 29.

prve stopnje, v tej sodbi sicer poudarilo.⁴² Z uporabo uvodne besede „zlasti“ pa se pojasni, da se je dejstvo, da je matična družba zastopala skupino Stora izključno v upravnem postopku, obravnavalo le kot dodatni vidik, ki že tako obstoječe domneve izvajanja odločilnega vpliva ne omeji, temveč jo v vsakem primeru okrepi.⁴³

družbe, odločilno vpliva na njeno ravnanje.⁴⁵ Nasprotno trditve pritožnic so zato neutemeljene.

b) Neobstoj razloga za poostritev zahtev za pripisovanje odgovornosti v zvezi z omejevalnimi sporazumi med matično in hčerinsko družbo

60. Tako Sodišče v sodbi Stora poleg 100-odstotne udeležbe v kapitalu ne postavlja dodatnih predpostavk za uporabo pravila o domnevi. To izkazuje tudi primerjava s sklepnimi predlogi generalnega pravobranilca Mischa v tej zadevi, ki je menil, da za pripisovanje ravnanja matični družbi ne zadoštuje 100-odstotna udeležba v kapitalu, temveč je zahteval še „dodatni element“⁴⁴. Sodišče v sodbi Stora ni sledilo njegovi argumentaciji.

62. Preskusiti je treba, ali naj Sodišče ta primer uporabi kot razlog, da zahteve po dokazovanju poostri na „100 odstotkov plus X“, kot predlagajo pritožnice. Razprava o tem je potrebna tudi in ravno zaradi novejših sodnih praks Sodišča prve stopnje; omeniti je treba zlasti sodbi DaimlerChrysler⁴⁶ in Bolloré⁴⁷, na kateri so se sklicevale pritožnice v podporo svojim navedbam.

61. Tako je Sodišče prve stopnje ostalo v okviru dosedanje sodne prakse Sodišča, ko je izpodbijano sodbo utemeljilo na izpodbojni domnevi, v skladu s katero matična družba, ki ima v lasti 100 odstotkov kapitala hčerinske

63. Že vnaprej pojasnim, da v nasprotju s tem, kar trdijo pritožnice, sodbi Sodišča prve

42 – V opombi 28 navedena sodba Stora, točka 29.

43 – V tem smislu tudi sodba Sodišča prve stopnje z dne 28. februarja 2002 v zadevi Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji (T-354/94, Recueil, str. II-843, točka 68, zadnji stavek).

44 – Sklepni predlogi generalnega pravobranilca Mischoja z dne 18. maja 2000 v zadevi Stora, navedeni v opombi 28, točki 40, zadnji stavek, in 48.

45 – Točke od 60 do 62 izpodbijane sodbe.

46 – Sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. septembra 2005 v zadevi DaimlerChrysler proti Komisiji („DaimlerChrysler“, T-325/01, ZOdl., str. II-3319, točka 220); ta sodba je pravomočna.

47 – Sodba Sodišča prve stopnje z dne 26. aprila 2007 v združenih zadevah Bolloré proti Komisiji („Bolloré“, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02 in T-126/02, T-128/02 in T-129/02, T-132/02 in T-136/02, ZOdl., str. II-947, točka 132). Zoper to sodbo so trenutno pred Sodiščem vložene tri pritožbe, katerih predmet niso merila za pripisovanje odgovornosti v zvezi z omejevalnimi sporazumi med matično in hčerinsko družbo; v sklepnih predlogih z dne 2. aprila 2009 v združenih zadevah Papierfabrik August Koehler in drugi proti Komisiji (C-322/07 P, C-327/07 P in C-338/07 P, še nereseni zadevi pred Sodiščem) generalni pravobranilec Bot Sodišču predlaga, naj delno razveljavi sodbo Bolloré.

stopnje DaimlerChrysler in Bolloré nikakor ne kažeta v isto smer.

izvajanja odločilnega vpliva ne omeji, temveč jo okrepi.⁵¹

64. Kar zadeva sodbo DaimlerChrysler, se vsaj pri površinski analizi zdi, da Sodišče prve stopnje meni, da 100-odstotna udeležba matične družbe v kapitalu hčerinske družbe ne zadostuje, in zahteva dodatne okoliščine za dokaz odločilnega vpliva. Navaja namreč, da „samo na podlagi 100-odstotne udeležbe v kapitalu [...] [ni] mogoče dokazati odgovornosti matične družbe [...]“⁴⁸. V neposredni povezavi s to izjavo pa Sodišče prve stopnje pojasni: „Če ima matična družba v lasti ves kapital svoje hčerinske družbe, lahko Komisija [...] upravičeno meni, da matična družba dejansko odločilno vpliva na ravnanje hčerinske družbe [...]“⁴⁹. Poleg tega Sodišče prve stopnje poudarja, da je domnevno mogoče ovreči z zadostnimi dokazi.⁵⁰

65. Okoliščino, da je matična družba v upravnem postopku nastopala v vlogi edine sogovornice v imenu družb, ki sestavljajo zadevno skupino, je mogoče obravnavati – kot to izhaja iz uvodne besede „zlasti“ – le kot dodatni vidik, ki že obstoječe domneve

66. V nasprotju s presojo *prima facie* pa s tem Sodišče prve stopnje v zadevi DaimlerChrysler ne nasprotuje sodni praksi Sodišča, ki temelji na zadevah AEG in Stora. Sodišče prve stopnje se v zadevi DaimlerChrysler in med drugim tudi v nekaterih drugih sodbah⁵² ozko ravna po sodbah AEG in Stora in uporablja izključno izpodbojno domnevo odločilnega vpliva, ki jo je priznalo Sodišče. Pri tem nikakor ne zaostri dokaznih zahtev v smislu formule „100 odstotkov plus X“.

67. Drugače ravna v sodbi Bolloré. V tej je Sodišče prve stopnje navedlo: „[...] čeprav dokaz v zvezi s stoddstotnim deležem v kapitalu hčerinske družbe močno kaže na to, da lahko matična družba odločilno vpliva na ravnanje svoje hčerinske družbe na trgu, pa ta ne zadostuje, da bi se lahko odgovornost za ravnanje hčerinske družbe pripisala matični družbi [...]“. Dodaten element poleg odstotka

48 – V opombi 46 navedena sodba DaimlerChrysler, točka 219.

49 – V opombi 46 navedena sodba DaimlerChrysler, točka 219.

50 – V opombi 46 navedena sodba DaimlerChrysler, točka 219.

51 – V opombi 46 navedena sodba DaimlerChrysler, točka 219, zadnji pododstavek.

52 – Sodbe z dne 1. aprila 1993 v zadevi BPB Industries in British Gypsum proti Komisiji (T-65/89, Recueil, str. II-389, točka 149), z dne 20. aprila 1999 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji (od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 in T-335/94, Recueil, str. II-931, točke 961, 984 in 985), z dne 30. septembra 2003 v zadevi Michelin proti Komisiji (T-203/01, Recueil, str. II-4071, točka 290), z dne 27. septembra 2006 v zadevi Akzo Nobel proti Komisiji (T-330/01, ZOdl., str. II-3389, točke od 81 do 83), z dne 27. septembra 2006 v zadevi Avebe proti Komisiji (T-314/01, ZOdl., str. II-3085, točka 136) in z dne 27. septembra 2006 v zadevi Jungbunzlauer proti Komisiji (T-43/02, ZOdl., str. II-3435, točka 125).

udeležbe ostaja potreben, vendar je lahko v obliki indicev.“⁵³

68. Sodišče prve stopnje s temi izjavami v zadevi Bolloré zapušča okvir, ki ga je določilo Sodišče v sodbah AEG in Stora.⁵⁴ Sodišče prve stopnje sledi sklepni predlogom generalnega pravobranilca Mischa v zadevi Stora, ki jim Sodišče v tej točki ni sledilo, in jih izrecno navaja. Iz teh sklepni predlogov izhaja navsezadnje zahteva po „dodatnem elementu poleg odstotka udeležbe“, ki je lahko v obliki indicev.⁵⁵ V nadaljevanju Sodišče prve stopnje v sodbi Bolloré preizkusi različna dejanska stanja, ali ta vsebujejo indice za odločilni vpliv družbe Bolloré na hčerinske družbe, pri čemer izhaja iz ugotovitev Komisije iz upravnega postopka in tudi navedb strank v sodnem postopku.⁵⁶ S tem pa je Sodišče prve stopnje v sodbi Bolloré zahteve za dokazovanje odločilnega vpliva matične družbe na hčerinske družbe poostriilo v smislu pravila „100 odstotkov plus X“.

69. Ne menim, da bi moralo Sodišče prevzeti pravno mnenje Sodišča prve stopnje, kot je bilo izraženo v sodbi Bolloré. Če je Sodišče prve stopnje v tej sodbi le hotelo nadaljevati sodno prakso, je napačno uporabilo okvir, ki ga je določilo Sodišče v sodbah AEG in

Stora,⁵⁷ in zabrisalo razliko med obstojem nadzora in njegovim dejanskim izvajanjem.⁵⁸ Če pa je Sodišče prve stopnje zavestno hotelo prekoračiti okvir dosedanje sodne prakse, tega sploh ni obrazložilo.

70. Poleg tega ne vidim prepričljivega razloga, da se zahteve za dokazovanje zaostri na „100 odstotkov plus X“.

71. Učinkovito izvajanje konkurenčnega prava potrebuje jasna pravila. Pravilo o domnevi, kakršno je priznalo Sodišče v sodbah AEG in Stora, ki Komisiji kot organu za varstvo konkurence dopušča, da matični družbi pripiše odgovornost za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi 100-odstotnih hčerinskih družb, ustvari pravno varnost in ga je v praksi enostavno uporabiti.

72. Na splošno pravila o domnevi nikakor niso tuja konkurenčnemu pravu.⁵⁹ Nasprotno, iz posebnosti dokazovanja pri

53 – V opombi 47 navedena sodba Bolloré, točka 132.

54 – Primerjaj o tem zgoraj točke od 51 do 60 teh sklepni predlogov.

55 – Sklepni predlogi generalnega pravobranilca Mischoja v zadevi Stora (navedeni zgoraj v opombi 28), točka 48.

56 – V opombi 47 navedena sodba Bolloré, točke od 133 do 150.

57 – Primerjaj o tem zgoraj točke od 51 do 60 teh sklepni predlogov.

58 – Primerjaj npr. v opombi 26 navedeno sodbo Komisija proti

Anic Partecipazioni, točki 121 in 126, sodbo z dne 8. julija 1999 v zadevi Hüls proti Komisiji (C-199/92 P, Recueil, str. I-4287, točki 162 in 167) in v opombi 25 navedeno sodbo Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 81.

kršitvah pravil o konkurenci izhaja, da morata imeti organ ali zasebna stranka, na katerih leži dokazno breme, možnost, da na podlagi pravil o izkušnjah iz običajnega poteka dogodkov prideta do določenih sklepov.⁶⁰

73. Če ima v skupini podjetij matična družba 100-odstotni delež v hčerinski družbi, ima, kakor je bilo že omenjeno⁶¹, možnost odločilno vplivati nanjo. Ima namreč pravico, da določi člane vodilnih organov hčerinske družbe in dokaj pogosto pride tudi do osebnega prepletanja med obema družbama. Poleg tega pa iz 100-odstotne udeležbe izhaja, da interesi drugih imetnikov deležev ne morejo imeti pomena niti pri strateških odločitvah niti pri dnevnem poslovanju hčerinske družbe. Pride torej do popolnega izenačenja interesov med matično družbo in njeno 100-odstotno hčerinsko družbo. Iz teh okoliščin sledi, da hčerinska družba svojega nastopanja na trgu ne določa avtonomno, temveč ravna v skladu z željami matične družbe.⁶²

74. Sklicevanje na pravilo o domnevi, kakršno je to, o katerem se razpravlja v tej zadevi, ne vodi do obrnjenega dokaznega bremena, ki je nezdružljivo z domnevo nedolžnosti⁶³. Nasprotno, določi se samo *dokazni standard*⁶⁴, ki ga je treba upoštevati pri pripisovanju odgovornosti v zvezi s pravom o omejevalnih sporazumih med matično in hčerinsko družbo. Ker 100-odstotna udeležba matične družbe v hčerinski družbi *prima facie* omogoča sklep, da dejansko izvaja odločilni vpliv, mora matična družba za ugovarjanje temu sklepu predložiti prepričljive nasprotne dokaze; v nasprotnem primeru ta sklep zadostuje zahtevam dokaznega bremena.⁶⁵ Z drugimi besedami, pred presojo vprašanja objektivnega dokaznega bremena pride do interakcije trditvenih bremen.⁶⁶

60 – Primerjaj glede tega moje sklepne predloge z dne 19. februarja 2009 v zadevi T-Mobile Netherlands in drugi (C-8/08, še nerešena zadeva pred Sodiščem, točka 89).

61 – Primerjaj zgoraj točko 48 teh sklepnih predlogov.

62 – V tem smislu že sklepni predlogi generalnega pravobranilca Warnerja z dne 22. januarja 1974 v združenih zadevah Commercial Solvents proti Komisiji (6/73 in 7/73, Recueil, str. 223, 266).

63 – Glede domneve nedolžnosti glej člen 6(2) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (podpisana v Rimu 4. novembra 1950) in člen 48(1) Listine Unije o temeljnih pravicah (prvič razglašena v Nici, 7. decembra 2000, UL 2000, C 364, str. 1, drugič razglašena v Strasbourg, 12. decembra 2007, UL 2007, C 303, str. 1), čeprav trenutno za Skupnost nima zavezujočega učinka, ki bi se lahko primerjal s primarnim pravom, se lahko uporablja kot spoznavni pravni vir.

64 – Iz *dokaznega standarda* izhaja, pod katerimi predpostavkami se šteje, da je neko dejstvo dokazano. Razlikovati ga je treba od *dokaznega bremena*. V skladu z dokaznim bremenom se ureja na eni strani, kdo mora zatrjevati dejstva in glede na primer predložiti pripadajoča dokazila (*subjektivno* ali *formalno dokazno breme*, ki se imenuje tudi trditveno breme); na drugi strani pa iz porazdelitve dokaznega bremena izhaja, kdo nosi tveganje nezmožnosti ugotovitve dejanskega stanja oziroma nezmožnosti dokaza trditve (*objektivno* ali *materiarno dokazno breme*). Glej tudi moje razmišljanje v Kokott, J.: *Beweislastverteilung und Prognoseentscheidungen bei der Inanspruchnahme von Grund- und Menschenrechten*, Berlin/Heidelberg 1993, str. 12 in naslednje.

65 – V tem smislu, čeprav v drugačnem kontekstu, v opombi 25 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 79, in sodba z dne 13. julija 1989 v združenih zadevah Lucazeau in drugi (110/88, 241/88 in 242/88, Recueil, str. 2811, točka 25).

66 – V zvezi s tem glej tudi moje sklepne predloge z dne 8. decembra 2005 v zadevi Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji (C-105/04 P, ZOdl., str. I-8725, točka 73) in moje sklepne predloge v zadevi T-Mobile Netherlands, točka 89 (navedeni zgoraj v opombi 60).

75. Pravilo o domnevi, kot je to, o katerem se razpravlja, ne posega v interese matične družbe. Matična družba lahko v konkretnem primeru izpodbije domnevo odločilnega vpliva, ki temelji na podatkih, pridobljenih na podlagi izkušenj, s tem da dokaže, da se je vzdržala in ni vplivala na ravnanje hčerinske družbe na trgu.⁶⁷ Dejstva in podatki, ki so za to potrebni, v vsakem primeru izvirajo iz notranjega poslovnega razmerja med matično in hčerinsko družbo. Zaradi tega je popolnoma upravičeno, da ti nosita trditveno breme.

76. Glede na to naj Sodišče ugotovi, da se pri 100-odstotni udeležbi matične družbe v hčerinski družbi lahko izpodbojno domneva odločilni vpliv matične družbe na hčerinsko.

c) Preostalo

77. Nazadnje obravnavam graji pritožnic, ki se nanašata na dokaz obstoja ali neobstoja

avtonomije 100-odstotne hčerinske družbe v razmerju do matične družbe.

78. Prvič, pritožnice navajajo, da Sodišče prve stopnje ni upoštevalo zahtev, ki izhajajo iz pravic do obrambe v upravnem postopku pred Komisijo. V skladu z njimi bi morala Komisija navesti dokaze za neobstoje avtonomije hčerinske družbe že v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. V tej zadevi pa se je Komisija s tem vprašanjem ukvarjala šele v sporni odločbi.

79. Če se izhaja, kot predlagam, iz domneve, da matična družba odločilno vpliva na svojo 100-odstotno hčerinsko družbo, je ta graja neutemeljena. Zaradi te domneve Komisija ni obvezana, da sama dokaže neobstoje avtonomije 100-odstotne hčerinske družbe in o tem zasliši udeležence postopka.

80. Komisija mora v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah zgolj jasno navesti, katerim pravnim osebam bi lahko naložila globe, pri čemer mora biti obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah prav tako naslovljeno na te osebe.⁶⁸ Za utemeljitev odgovornosti

67 – Komisija v zvezi s tem pravilno navaja naslednje primere: a) matična družba je investicijska družba in deluje izključno kot finančni vlagatelj, b) matična družba ima le začasno in za kratko obdobje 100-odstotni delež v hčerinski družbi, c) matična družba zaradi pravnih razlogov ne more popolnoma izvajati 100-odstotnega nadzora nad hčerinsko družbo; primerjaj poleg tega tudi primere generalnega pravobranilca Warnerja v zadevi *Commercial Solvents* (navedeni zgoraj v opombi 62).

68 – Sodbe z dne 16. marca 2000 v združenih zadevah *Compagnie maritime belge transports* in drugi proti Komisiji (C-395/96 P in C-396/96 P, Recueil, str. I-1365, točki 143 in 146), z dne 2. oktobra 2003 v zadevi *ARBED* proti Komisiji (C-176/99 P, Recueil, str. I-10687, točka 21) in v opombi 25 navedena sodba *Aalborg Portland* in drugi proti Komisiji, točka 60.

matične družbe za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi 100-odstotne hčerinske družbe je načeloma dovolj, da Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah navede lastniško strukturo.

njenih smernic in zato na trgu ravna samostojno“⁷⁰. S tem naj bi Sodišče prve stopnje protipravno omejilo možnost nasprotnega dokaza le na primere, v katerih je matična družba hčerinski družbi dala navodila in se ta niso upoštevala.

81. Matična družba mora nato izpodbijati domnevo odločilnega vpliva s prepričljivimi nasprotnimi dokazi. Če takih nasprotnih dokazov ni navedla že v postopku preiskave, ima možnost, da to stori v pisnem odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in morebitnem ustnem zaslišanju. Vendar pa je naloga Komisije, da presodi te nasprotnne dokaze in glede na to preveri začasne sklepe, ki jih je sprejela v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah.⁶⁹

84. Tudi te navedbe niso prepričljive. Temeljijo na očitno zmotnem branju izpodbijane sodbe, pri čemer se iz sobesedila obrazložitve sodbe iztrga ena sama besedna zveza, ki je sicer, kar je treba priznati, zavajajoča. Če pa se upoštevajo tudi preostali razlogi za odločitev v izpodbijani sodbi, pa se z zadostno jasnostjo pokaže, da je Sodišče prve stopnje hotelo dopustiti vse zatrjevane nasprotnne dokaze „o samostojnosti te hčerinske družbe“⁷¹. To obsega tudi primere, v katerih matična družba hčerinski družbi ni dala navodil.

82. Ni sporno, da so se te zahteve v tej zadevi spoštovale.

83. Drugič, pritožnice grajajo izjavo Sodišča prve stopnje, da lahko matična družba odgovarja kot solidarna dolžnica, če ne dokaže, „da njena hčerinska družba v bistvu ne uporablja

d) Vmesni sklep

85. Ob upoštevanju zgoraj navedenega je prvi del pritožbenega razloga neutemeljen.

69 – Sodba z dne 7. junija 1983 v združenih zadevah *Musique Diffusion française* in drugi proti Komisiji (od 100/80 do 103/80, Recueil, str. 1825, točka 14), v opombi 25 navedena sodba *Aalborg Portland* in drugi proti Komisiji, točka 67, ter sodbi z dne 10. maja 2007 v zadevi *SGL Carbon* proti Komisiji (C-328/05 P, ZOdl., str. I-3921, točka 62) in z dne 10. julija 2008 v zadevi *Bertelsmann* in *Sony Corporation of America* proti *Impali* (C-413/06 P, ZOdl., str. I-4951, točka 63).

70 – Točka 62 izpodbijane sodbe.

71 – Zadnji stavek točke 60 izpodbijane sodbe.

3. Predmet odločilnega vpliva matične družbe (drugi del pritožbenega razloga)

matična družba na hčerinsko družbo v zvezi z njeno poslovno politiko v ožjem smislu.

86. Pritožnice v drugem delu pritožbenega razloga izpodbijajo točki 64 in 65 izpodbijane sodbe. V teh točkah naj bi Sodišče prve stopnje napačno ugotovilo, na kaj se mora nanašati odločilni vpliv matične družbe v razmerju do hčerinske družbe, da se lahko upraviči pripisovanje odgovornosti za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi hčerinske družbe. Sodišče prve stopnje naj bi v tem okviru nepravilno upoštevalo „vse organizacijske, gospodarske in pravne povezave“ med matično in hčerinsko družbo. Pravilno naj bi bilo upoštevati le vpliv na *poslovno politiko v ožjem smislu*, to je določanje ravnanja na trgu hčerinske družbe.

88. Na splošno je pripisovanje ravnanja med matično in hčerinsko družbo vedno mogoče, če obe tvorita *enoten gospodarski subjekt*, torej kadar ju je treba obravnavati kot *eno samo podjetje*; z drugimi besedami, pripisovanje odgovornosti za kršitve v zvezi omejevalnimi sporazumi matični družbi nastane „zaradi enotnosti tako nastale skupine družb“⁷³.

87. Tu je treba pripomniti, da je neobstoj avtonomije hčerinske družbe v zvezi z nastopanjem na trgu le možna navezna okoliščina, na katero se je mogoče opreti pri pripisovanju odgovornosti materinski družbi v zvezi z omejevalnimi sporazumi. To pa ni edina navezna okoliščina. V skladu s sodno prakso Sodišča je namreč pripisovanje ravnanja materinski družbi možno „zlasti“ takrat, ko hčerinska družba kljub lastni pravni osebnosti ne določa svojega ravnanja avtonomno.⁷² Če ta okoliščina govori proti stališču pritožnic, da je pri pripisovanju ravnanja na področju ureditve omejevalnih sporazumov pomembno samo, kakšen vpliv je imela

89. Tudi če se analizira avtonomija hčerinske družbe v zvezi z njeno poslovno politiko v ožjem smislu, ni nujno, da odločilni vpliv matične družbe izhaja iz konkretnih navodil, smernic ali pravic do soodločanja v zvezi z oblikovanjem cen, aktivnosti proizvodnje ali distribucije ali drugih za nastop na trgu ključnih vidikov. Navodila so le posebej očitni indic za obstoj odločilnega vpliva matične družbe na poslovno politiko hčerinske družbe.⁷⁴ Njihov neobstoj ne pomeni nujno sklepa o morebitni avtonomiji hčerinske družbe.

72 – V opombi 31 navedene sodbe ICI, točka 133, Geigy, točka 44, in Continental Can, točka 15.

73 – Primerjaj v opombi 31 navedeni sodbi ICI, točki 132 in 133, in Geigy, točka 44.

74 – Primerjaj o tem v opombi 31 navedeni sodbi ICI, točki 137 in 138, in Geigy, točka 45.

90. Ravno zato ne more biti pomembno, ali se je matična družba vmešavala v dnevno poslovanje hčerinske družbe in ali je podlaga protikonkurenčnih dejavnosti v navodilih matične družbe oziroma ali je bila ta z njimi seznanjena.⁷⁵

91. Matična družba lahko odločilno vpliva na hčerinske družbe tudi, če ne izvaja konkretnih pravic do soodločanja in ne daje konkretnih navodil ali smernic o posameznih elementih poslovne politike. Enotna poslovna politika v koncernu lahko izhaja tudi *posredno* iz celote gospodarskih in pravnih povezav med matično družbo in njenimi hčerinskimi družbami.⁷⁶ Obratno pa se neobstoj take enotne poslovne politike med matično in hčerinsko družbo lahko ugotovi le na podlagi presoje celote vseh gospodarskih in pravnih povezav, ki obstajajo med njima.⁷⁷

75 – Angleški prevod v opombi 31 navedene sodbe ICI, točka 133, je lahko zavajajoč. Izraz „in all material respects“, ki je uporabljen v tem prevodu, bi se lahko razumel tako, da mora hčerinska družba v *vseh podrobnostih* slediti navodilom matične družbe. Da pa pomen ni bil tak, pa pokaže analiza nizozemske jezikovne različice sodbe, ki je edina zavezujoča („in hoofdzaak“), in tudi primerjava z različico v francoskem jeziku, v katerem je potekalo posvetovanje za sprejetje sodbe („pour l'essentiel“).

76 – Predvsem v novejši sodni praksi Sodišče poudarja to gospodarsko in pravno povezavo; primerjaj v opombi 31 navedeno sodbo Metsä-Serla in drugi proti Komisiji, točka 27, v opombi 31 navedeno sodbo Aristrain proti Komisiji, točka 96, in v opombi 18 navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 117, primerjaj tudi v opombi 2 navedeno sodbo z dne 11. decembra 2007 v zadevi ETI in drugi, točka 49.

77 – Samo po sebi se razume, da samostojna pravna osebnost hčerinske družbe v tem kontekstu ravno tako ni odločilna kot tudi okoliščina, da ima svoje organe (primerjaj o tem v opombi 31 navedene sodbe ICI, točka 132, Geigy, točka 44, in Continental Can, točka 15).

92. Vpliv matične družbe na hčerinske družbe v zvezi s podjetniško strategijo, podjetniško politiko, podjetniškimi načrti, investicijami, kapacitetami, finančnimi sredstvi, kadrovskimi viri in pravnimi zadevami lahko na primer posredno učinkuje na ravnanje hčerinske družbe in celotne skupine podjetij na trgu. Komisija pravilno opozarja, da lahko že sama pripadnost družbe h koncernu vpliva na njeno ravnanje na trgu, na primer glede vprašanja, s kom je ta družba v dejavni konkurenci.

93. Nazadnje je odločilno, ali lahko matična družba zaradi moči svojega vpliva tako usmerja ravnanje hčerinske družbe, da ju je mogoče obravnavati kot gospodarsko celoto.

94. Ker je zato treba upoštevati splošno razmerje med matično in hčerinsko družbo, je Sodišče prve stopnje v točki 65 izpodbijane sodbe pravilno poudarilo pomen „organiza-cijskih, gospodarskih in pravnih povezav“ med njima, namesto da bi se omejilo le na poslovno politiko v ožjem smislu.

95. Pritožnice ugovarjajo, da se tako utemelji objektivna odgovornost („strict liability“) matične družbe skupine podjetij za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi hčerinske

družbe, kar pa je v nasprotju z načelom osebne odgovornosti.

96. Te trditve ne prepričajo.

97. Ne gre za izjemo od načela osebne odgovornosti, če lahko matična družba nekega koncerna, ki odločilno vpliva na svoje hčerinske družbe, solidarno odgovarja za njihove kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi,⁷⁸ temveč prav za izraz tega načela. Matična družba in hčerinske družbe, na katere ta odločilno vpliva, so skupaj pravni subjekt enotnega podjetja v smislu konkurenčnega prava in odgovarjajo zanj.⁷⁹ Če to podjetje namenoma ali iz malomarnosti krši pravila o konkurenci, zlasti člen 81 ES in člen 53 Sporazuma EGP, to povzroči skupno osebno odgovornost vseh njegovih pravnih subjektov v strukturi skupine podjetij, ne glede na to, ali gre za matično ali hčerinsko družbo.⁸⁰

98. Ta oblika odgovornosti matične družbe v zvezi z omejevalnimi sporazumi tudi nima nobene povezave z objektivno odgovornostjo („strict liability“). Matična družba je, kakor navedeno, eden od pravnih subjektov podjetja, ki je krivdno kršilo konkurenčno pravo. Poenostavljeno bi se lahko reklo: matična družba je (skupaj z vsemi hčerinskimi družbami, na katere odločilno vpliva) pravno utelešenje podjetja, ki je krivdno kršilo pravila o konkurenci.

99. Sicer ni nujno, da je neposredno sodelovanje matične družbe pri kršitvi razvidno tudi na zunaj, na primer s sodelovanjem njenih zaposlenih pri srečanjih udeležencev omejevalnega sporazuma. Vendar to ne vpliva na njeno osebno (so)odgovornost za kršitev. Kot matična družba, ki odločilno vpliva na hčerinske družbe, v rokah drži škarje in platno v zvezi z ravnanjem skupine družb. Svoje odgovornosti za kršitve v zvezi z omejevalnimi sporazumi te skupine družb ne more kratko malo prevaliti na posamične hčerinske družbe.

100. Nazadnje je treba omeniti še, da pritožnice Sodišču prve stopnje očitajo pomanjkljivo obrazložitev. V zvezi s tem navajajo, da je „nejasno“ in „nerazumljivo“, katere dokaze mora matična družba predložiti Sodišču prve stopnje, da lahko dokaže, da ni gospodarske enotnosti med njo in njenimi hčerinskimi družbami.⁸¹

78 – O načelu osebne odgovornosti primerjaj zgoraj točko 39 teh sklepnih predlogov in v opombi 26 navedeno sodno prakso.

79 – Primerjaj o tem točki 42 in 43 teh sklepnih predlogov zgoraj.

80 – V tem smislu tudi v opombi 31 navedena sodba ICI, točka 141.

81 – Pri tem se pritožnice sklicujejo na točko 65 izpodbijane sodbe.

101. Tudi ta očitek je neutemeljen. Pri pojmu gospodarske enotnosti gre za znan pojem, ki se redno uporablja v okviru člena 81 ES in člena 53 Sporazuma EGP. V zvezi z dokazi, ki jih je treba predložiti, jih Sodišče prve stopnje ni moglo taksativno naštet, ker je to v skladu z njegovimi lastnimi navedbami odvisno od posebnih značilnosti vsake obravnavane zadeve.⁸² Iz nadaljnjih navedb v izpodbijani sodbi pa nedvoumno jasno izhaja, kakšno vrsto dokazov je Sodišče prve stopnje pričakovalo v tej zadevi.⁸³

C – *Povzetek*

104. Na splošno so navedbe pritožnic dopustne, vendar neutemeljene. Zato je treba pritožbo zavrniti.

V – Stroški

102. V resnici je namen te graje pritožnic manj pomanjkljivost obrazložitve kot predvsem izpodbijanje utemeljenosti navedb Sodišča prve stopnje. Da pa s tem ne morejo uspeli, sem že navedla.

105. V skladu s členom 122, prvi odstavek, Poslovnika Sodišče odloči tudi o stroških, če pritožba ni utemeljena. Iz člena 69(2), prva alineja, v povezavi s členom 118 Poslovnika izhaja, da se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Če je več neuspešnih strank, v skladu s členom 68(2), druga alineja, Poslovnika o porazdelitvi stroškov odloči Sodišče.

103. S tem je tudi drugi del pritožbenega razloga neutemeljen.

106. Ker pritožnice s predlogi niso uspele, se jim v skladu s predlogom Komisije naloži plačilo stroškov postopka. Nositi jih morajo kot solidarne dolžnice, ker so skupaj vložile pritožbo.

⁸² – Besedilo na koncu točke 65 izpodbijane sodbe.

⁸³ – Točka 66 v povezavi s točkami od 67 do 85 izpodbijane sodbe.

VI – Predlog

107. Glede na zgoraj navedene preudarke Sodišču predlagam, naj odloči:

1. Pritožba se zavrne.
2. Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV in Akzo Nobel Functional Chemicals BV solidarno nosijo stroške postopka.